

Her får elevene lov til å blomstre

Skolehagen gjør elevene engasjerte og sosiale, viser ny forskning.

■ **SIDSEL VALUM** [tekst] **KASPER HOLGERSEN** [foto]
sidsel.valum@lomedio.no

– Jeg tenker man fort kan bli venner mens man luker et bed, sier Mette Nordby.

– Det er kanskje ikke like lett å bli venner når man sitter individuelt og jobber med en algebraoppgave.

Det begynner å bli høst når vi møter forsker Mette Nordby ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) på Ås.

Her i Vitenenga ligger en demonstrasjons-skolehage med mange ulike små bed. Hit kommer lærere fra hele landet for å lære mer om skolehager. Her dyrkes poteter, jordskokk, urter, bær og frukt og mye annet som brukes i kafeen ved universitetet.

– Gulrøttene, squashen og mangolden står her fortsatt, sier Nordby.

Hun er førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning ved NMBU, og driver i tillegg økologisk gård på Ringerike.

Bruker mange fag

Mette Nordby leder forskning på Økologisk Norges skolehageprosjekt, der de gir økonomisk støtte og faglig veiledning til skoler som vil starte

■ **Vi ser at alle fag er representert. Naturfag og mat og helse er de fagene flest bruker skolehagen til.**

Mette Nordby

opp skolehager. Forskningsprosjektet skal gi kunnskap om skolehager som arena for læring og mestring. Foreløpige resultater viser at mange lærere og rektorer mener skolehagen bidrar til å utvikle et godt skolemiljø, sosial kompetanse og sosiale relasjoner.

I forskningsprosjektet svarer både lærere og rektorer at de er opptatt av at skolehagen fører til økt engasjement blant elevene. Nesten like mange svarer at de opplever elever som viser mestring, at de får naturerfaring og viser naturglede, forteller Nordby.

Lærerne og rektorene svarer også at de fleste fag blir brukt i undervisningen.

– Naturfag og mat og helse er de fagene flest bruker skolehagen til. Matematikk og norsk er en klar nummer to. Deretter kommer fysisk aktivitet, kroppsøving, engelsk og samfunnsfag midt i. Musikk og KRLE er de to fagene som er minst representert, forteller hun.

Forskerne har også spurt om skolehagen brukes i tverrfaglig undervisning.

– Nesten alle svarer at den brukes i bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring. Mange sier de jobber med elevmedvirkning i skolehagen, forteller Nordby.

Undersøkelsen viser at skolehagen er en ■

FORSKER: Mette Nordby leder forskning som skal gi ny kunnskap om hvordan skoler bruker skolehager i undervisninga. Her står hun i demonstrasjons-skolehagen til NMBU på Vitenenga.

«Dyrk framtida – flere skolehager i Norge»

- Et prosjekt som drives av den ideelle medlemsorganisasjonen Økologisk Norge med økonomisk støtte fra Sparebankstiftelsen DNB.
- Siden prosjektet startet i 2020 har rundt femten skoler årlig mottatt støtte på 150.000 kroner til å starte opp skolehager.
- Skolene som får innvilget søknadene, får tildelt 150.000 kroner og får i tillegg tett faglig veiledning av Økologisk Norge det første året.
- Innen utgangen av 2026 vil 85 skoler ha startet opp skolehager med økonomisk støtte og faglig veiledning fra Økologisk Norge.
- Skolene omfatter både 1. – 7.-skoler, 8. – 10.-skoler og 1. – 10.-skoler.

■ arena for utforskende arbeid, og at den er et sted for å øve sanser som smak og lukt.

– En del nevner også at de bruker skolehagen i spesialpedagogikk, tilfører forskeren.

Utfordringer for skolene

Å skaffe ressurser til skolehagen i form av frø, utstyr og lignende er ikke den største utfordringen når skolene skal drifte skolehagene, ifølge forskeren.

– Mitt inntrykk er at skolene ganske lett kan søke om penger til det fra lokale fond, sparebankstiftelser og lignende, sier hun.

Det kan derimot være vanskelig å engasjere hele personalet på skolen, og å bruke skolehagen som læringsarena i alle fag, forteller rektorene.

– Lærerne har utfordringer med knappe tidsressurser, og noen mangler kompetanse til å dyrke, sier Mette Nordby.

Spørsmålet om vanning i skolehagene i sommerferien vært et gjennomgangstema i lang tid.

– Noen kjøper inn vanningsanlegg, noen får hjelp fra teknisk etat, andre setter inn foreldre i en turnus og mange samarbeider med SFO eller en barnehage i nærheten, forteller Mette Nordby.

Lokalsamfunnet slutter ofte opp om skolehagene, ifølge undersøkelsen

– Foreldre bidrar med planter og er med på dugnad. Skolene samarbeider med lokale hage-lag. Pensjonister trår til, og vi hører om skoler som får hestemøkk fra en stall i nærheten, forteller Nordby.

Også SFO bruker gjerne skolehagen.

– I lærerutdanninga anbefaler vi også aktivt å involvere SFO i skolehagen. I SFO er det mer ubundet tid og læreplanen er ikke så fast.

Bruker også valgfag i skolehagen

På ungdomsskolen skal elevene ha valgfag i alle de tre årene de går der. Valgfagene er praktiske

■ **DEMONSTRASJONS-SKOLEHAGE:** Lærere fra hele landet kommer hit til Vitenenga på NMBU på Ås for å få etter- og videreutdanning om å drive en skolehage og å bruke den i undervisninga.

■ **Kompetansen til å dyrke er lav i vårt samfunn, og det kan være en utfordring å skaffe en grunnkompetanse.**

Mette Nordby

fag. Det finnes i dag 16 forskjellige valgfag. Hvilke varierer fra skole til skole.

– Noe vi ikke visste, er at ungdomsskolene har utvikla valgfag spesielt laget rundt skolehagen. Mange bruker valgfaget «utvikling av varer og tjenester», andre bruker «innsats for andre», «teknologi og design» og «praktisk håndverksfag». Det er interessant, sier Mette Nordby.

Valgfag på barneskolen og mer praktisk læring i alle fag er noen av tiltakene regjeringa foreslår i den nye stortingsmeldingen om 5.–10. trinn.

Forskerne på Ås har registrert at noen skoler har kommet regjeringa i forkjøpet.

– Også et par skoler med trinn 1.–7. forteller at de har utviklet valgfag hvor de bruker skolehagen. Det ligger ikke i plan- og timefordelinga, men de har ryddet plass til det. Jeg tenker at det må spres til flere skoler. Rektorer kan skyve på

timer internt i fag for å lage lokale tilpasninger. Det synes vi er spennende, sier Nordby.

Vil lytte til elevene

Forskerne ønsker også å spørre politikere som har vært med på å gjøre vedtak om skolehager, om hvilken hensikt de har med vedtaket.

– Og om det følger midler med, sier Mette Nordby.

I den siste delen av prosjektet vil forskerne undersøke elevenes opplevelser i skolehagen. Målet er å finne ut om skolehage kan hjelpe elevene til å føle mestring og nærhet til naturen.

– Vi har planer om en undersøkelse hvor vi setter mikrofoner på elevene, for å høre på hva de snakker om når de er i skolehagen, for å få en idé om hvilket utbytte de kan ha. Vi ønsker også å følge med i timen etter at de har vært i skoleha-

■ **ETTER- OG VIDEREUTDANNING:** NMBU har tilbudt videreutdanning om skolehage siden 1990-tallet og etter-utdanning siden 2017.

■ **NATURFAG OG MAT OG HELSE:** Naturfag og mat og helse er de fagene som flest skoler bruker skolehagen til, ifølge foreløpige resultater i forskning på NMBU.

gen for å lære om hvordan læreren følger opp, sier Nordby.

Forskerne vil også finne ut om dyrking i skolen bidrar til å utvikle elevenes grunnleggende kompetanse for matproduksjon, miljø og bærekraft.

Finnes lite forskning om skolehager

Nå håper forskeren at flere vil satse på forskning om skolehage.

– Vår lille studie er fra én vinkel. Vi trenger ulike forskningsmiljøer som går inn med for eksempel språkforskning knyttet til skolehage, vi trenger også et folkehelse-blikk og et livsmestrings-blikk, sier Mette Nordby.